

รัฐธรรมนูญใหม่กับการปฏิรูปการเมืองไทย

กระมล ทองธรรมชาติ¹

กล่าวนำ : ทำไมต้องปฏิรูปการเมือง

การเมืองบ้านเรานั้นมีลักษณะอย่างไรที่ทำให้เราต้องมีการปฏิรูปการเมืองกัน ทำไมต้องมีการปฏิรูปการเมือง แสดงว่าบ้านเมืองเรายังมีอะไร ๆ ไม่เข้าท่าอยู่หลายอย่าง ถึงต้องมีการปฏิรูปการเมืองกัน ทำไมเราถึงต้องมีการร่างรัฐธรรมนูญกันใหม่ แก้ไขรัฐธรรมนูญเฉพาะบางมาตรา ไม่ได้หรือ เมื่อปี 2538 ก็แก้ไขกันแล้วหลายมาตรา ทำไมจึงต้องร่างกันใหม่ในปี 2539, 2540 รัฐธรรมนูญใหม่สามารถปฏิรูปการเมืองได้จริงหรือไม่ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เราต้องหาคำตอบกัน

รัฐธรรมนูญใหม่ : รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน

รัฐธรรมนูญฉบับร่างนี้เป็นฉบับที่ 16 และถือว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรัฐธรรมนูญมากที่สุดในโลก ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมา 65 ปีเศษ เฉลี่ยแล้ว 4 ปีต่อ 1 ฉบับ รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นฉบับประชาชน เพราะเป็นฉบับที่ประชาชนไทยมีส่วนร่วมร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย หรือถ้าจะเปรียบเทียบ ในเชิงรัฐธรรมนูญอื่น ๆ ในโลก จากการศึกษาเรื่องนี้มาหลายสิบปี ก็คำตอบได้เลยว่าไม่มีประชาชนในประเทศใดที่มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและร่วมร่างรัฐธรรมนูญมากเท่ากับคนไทยในครั้งนี้ ซึ่งมีคนไทยจาก 76 จังหวัดแสดงความคิดเห็นผ่านแบบสอบถาม

และเขียนจดหมายส่วนตัวถึงสมาชิกรัฐสภาร่างรัฐธรรมนูญคนอื่น ๆ อีก 99 คน และแต่ละคนก็จะได้รับจดหมาย

รับโทรศัพท์ด้วย รวมแล้ว 8 แสนกว่าคน ที่ร่วมแสดงความคิดเห็นในการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยความคิดเห็นของประชาชนที่ส่งไปนั้น มีทั้งส่วนที่นำไปปฏิบัติได้ และส่วนที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ แต่พยายามที่จะปฏิบัติตามความเห็นของประชาชนให้มากที่สุด เพราะว่ารัฐธรรมนูญเป็นที่มาของอำนาจสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเราร่างรัฐธรรมนูญครั้งนี้ โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ ในมาตรา 211 ที่มีการแก้ไขกันในปี 2539 บอกให้สภารัฐธรรมนูญจัดทำรัฐธรรมนูญที่จะมีผลต่อการปฏิรูปการเมืองด้วย และในการจัดทำนั้นจะต้องฟังความคิดเห็นของประชาชน หากอ่านรัฐธรรมนูญไทยจะพบว่า มีหลายเรื่องไม่ควรอยู่ในรัฐธรรมนูญ เพราะว่า มีพี่น้องประชาชนเขียนไปยังสมาชิกรัฐสภาร่างรัฐธรรมนูญว่าเขียนเรื่องนี้ให้ได้นะ เราก็คงพยายามที่จะนำความคิดเห็นของเขาเหล่านั้นไปใคร่ครวญและกิดคิดมาเป็นคำถามรัฐธรรมนูญว่าจะเขียนอย่างไรเป็นภาษารัฐธรรมนูญ ทั้ง ๆ ที่มันเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ส่วนตัวก็ต้องใช้เวลา

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นฉบับประชาชน เพราะเป็นฉบับที่ประชาชนไทยมีส่วนร่วมร่างในการแสดงความคิดเห็นมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

นานพอสมควรทีเดียว เพราะฉะนั้นในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ความคิดเห็นของประชาชนที่แสดงผ่านไปทางสมาชิกรัฐสภาร่างรัฐธรรมนูญนั้นหลายสิบเรื่องได้รับการบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงทำให้แตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ทั้งในความยาวและสาระรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ในอดีตนั้นไม่เคยยาวเกิน 200 มาตรา จากที่ได้เคยร่วมร่างรัฐธรรมนูญ 3 ฉบับ คือฉบับ 2517 ฉบับ 2521

แล้วมาฉบับนี้ได้ร่วมร่างเกือบใช้คำว่าฉบับเต็ม ๆ ฉบับนี้เป็นฉบับที่ภูมิใจมากที่สุดที่ได้มีส่วนร่วมสร้างขึ้นมา รัฐธรรมนูญ

¹ถอดความการบรรยายเรื่อง "รัฐธรรมนูญใหม่กับการปฏิรูปการเมืองไทย" ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วันที่ 19 ธันวาคม 2540 โดย ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ

²ศาสตราจารย์ คดและรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอดีตรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.39-ส.ส.40)

ฉบับ 2517 สร้างมาด้วยความเชื่อในเชิงวิชาการว่าจะดีอย่างนั้นจะดีอย่างนี้ เราไม่เคยคำนึงถึงผลว่าในทางปฏิบัติมันจะเป็นไปทางที่เราคิดไว้หรือไม่ เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญฉบับ 2517 ถูกเรียกว่าเป็นฉบับด็อกเตอร์ คือฉบับที่ด็อกเตอร์ทั้งหลายเอาความรู้ที่ตนร่ำเรียนมาจากมหาวิทยาลัยใส่ไปทั้งหมดเลย มีผู้วิจารณ์ว่ากลิ่นไอของฝรั่งยังคงติดอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับนั้นแต่ก็ภูมิใจว่าเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดฉบับหนึ่งในบรรดารัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านั้น แต่ถึงฉบับนี้เราก็มองใจมากขึ้นคือ เราไม่ได้ร่างเอง ไม่ได้คิดเอาเองจากจินตนาการแต่เราฟังจากพี่น้องประชาชนที่เราไปรับฟังมาจากจังหวัดต่าง ๆ ผมเองก็ไปประมาณ 10 จังหวัด พบปะผู้คนก็ทราบว่าเขาจำนวนผู้คนที่ผมคุยด้วยสัมผัสด้วย ก็ประมาณ 3,000 คน บางแห่งก็ 500 บางแห่งก็ 300 บางแห่งก็ 200 เป็นต้น ผมได้เรียนรู้ เข้าใจ และรู้จักปัญหาจากคนไทยแท้ ๆ ในท้องถิ่นชนบท ซึ่งจะต่างจากสมัยก่อนคนที่จะมาคุยเรื่องรัฐธรรมนูญกับผมนั้นมักจะเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หรือปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ผมสอนวิชาเรื่องการเมืองการปกครองไทย นักศึกษาจะต้องอ่านกฎหมายและรัฐธรรมนูญเพราะถ้าไม่อ่านก็ต้องสอบตกต้องเข้าใจและสามารถตอบคำถามที่ผมถามในเวลาสอบ เพราะฉะนั้นคนที่อ่านรัฐธรรมนูญและคนที่มาคุยกับผมในเรื่องของรัฐธรรมนูญ ก็มีไม่เกิน 5,000 คน ในรอบ 30 กว่าปี แต่ในช่วงร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ถึง 1 ปี ผมได้สัมผัสกับพี่น้องประชาชนถึง 5,000 คน เป็นคนที่เต็มใจมาฟังด้วยความอยากรู้ อยากจะพัฒนาและแสดงความคิดเห็น เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงมีความหลากหลาย แต่ละมาตรามีความยาวมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็เพราะว่าผู้เขียนนั้นพยายามที่จะสนองความต้องการของพี่น้องประชาชนของเราให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ จนกระทั่งถูกตำหนิติเตียนว่าเอาเรื่องของรายละเอียดมาใส่มากเกินไป ฉบับนี้เขียนถึง 336 มาตรา บางเรื่องไม่เคยอยู่ในรัฐธรรมนูญเราก็นำมาใส่ไว้ก็เพราะว่าพี่น้องประชาชนอยากให้เราใส่ยกตัวอย่างมาตราที่ 53 ไม่เคยเขียนอย่างนี้ก็พอดีมีปัญหาเรื่องสามภรรยาที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ส่วนของประเทศในระหว่างร่างรัฐธรรมนูญ เรื่องสามภรรยา ร่างกายแต่ก็ตำรวจ

ไม่รับแจ้งความ เพราะฉะนั้น ส.ส.ฝ่ายหญิงก็เรียกร้องให้บรรจุเรื่องนี้ ถึงแม้เป็นเรื่องส่วนตัว ผลที่สุดก็ประนีประนอมกันเลยใส่ข้อความในมาตรา 53 ว่า เด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐ จากการใช้ความรุนแรง ทั้งนี้ ตำรวจต้องรับแจ้งความ ถ้าตำรวจไม่รับแจ้งความนี้ นอกจากจะผิดฐานไม่ทำตามหน้าที่ทั้งทางกฎหมายอาญาและรัฐธรรมนูญด้วย ตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องคุ้มครองเขา มีอยู่เรื่องเดียวที่เราที่ไม่ได้รับการขอร้องมากจากสตรีที่เราทำให้ได้ก็คือ ขอให้คุ้มครองสิทธิที่จะไม่ใช้นามสกุลสามี เขาบอกว่าเป็นเรื่องของสตรีและจะใช้หรือไม่ใช้ก็เป็นเรื่องของสตรีเอง กับอีกพวกหนึ่งเขียนไปขอร้องบอกว่าเมื่อตอนหย่าแล้วนี้ขอกลับไปใช้คำว่านางสาว ก็บอกว่ารัฐธรรมนูญคงจะไม่ลงไปถึงรายละเอียดอย่างนั้น อีกกลุ่มหนึ่งมาหาผมบอกว่ามีเรื่องสำคัญมาก เรื่องเสรีภาพการประกอบธุรกิจเสรี เราต้องให้มีการประกอบธุรกิจเสรี พอเราไปถึง เขาก็เชิญให้เข้าห้องรับรองผมก็ไปพบ ก็ปรากฏว่าเป็นพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่มาจากทางพระนครบอกว่าขอวางหาบเร่โดยเสรีได้ไหม ขอให้รับรองในรัฐธรรมนูญด้วยว่าเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของการประกอบวิสาหกิจเสรี ผมบอกว่าจริงนี้ถ้าจะลำบาก เพราะว่าเรื่องวางหาบเร่นี้จริงอยู่เมื่อนำเห็นใจแต่ว่าบางที่ท่านก็ไปวางบนทางเท้าจนคนเขาไม่มีที่เดินจะให้เขาไปเดินบนถนนก็ไปลิดรอนสิทธิของคนอื่นจนอาจจะต้องเขียนสิทธิของคนเดินถนนไม่ถูกหาบเร่มาขวางทางเดินทางเท้ากันอีก ต้องมีการอธิบายกันนานหลายชั่วโมงกว่าจะเข้าใจกัน

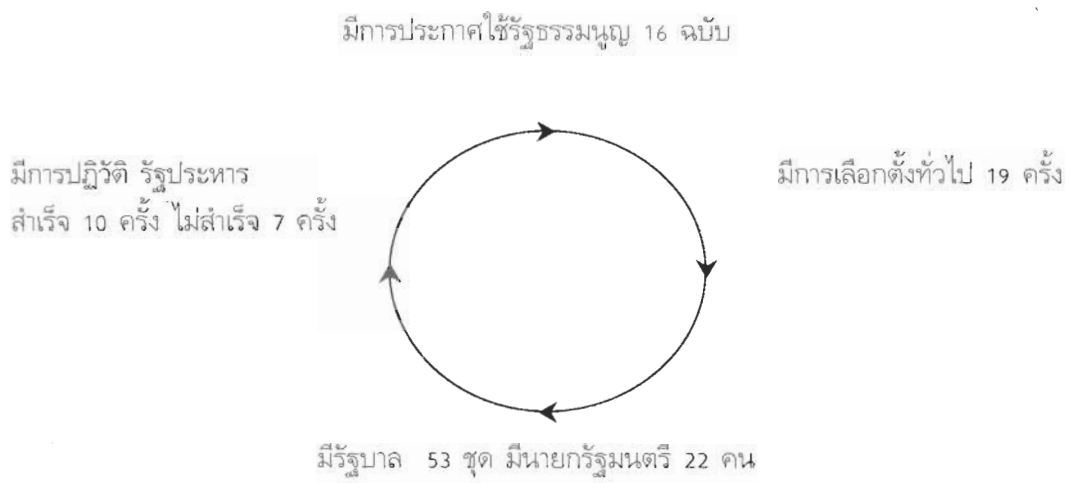
รัฐธรรมนูญฉบับนี้แตกต่างจากฉบับอื่น ๆ อย่างไร

แตกต่างทั้งในส่วนที่เป็นกระบวนการร่างขึ้นมาและที่มาสาระที่ปรากฏขึ้นในร่าง 336 มาตรานี้ และเป็นรัฐธรรมนูญที่บรรจุความต้องการของประชาชนไว้หลากหลายมาก หลายอาชีพ หลายเพศ หลายวัย เพื่อที่จะให้เขาได้รับการคุ้มครอง เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญใหม่นี้ปฏิรูปการเมืองได้หรือไม่อย่างไร เรามองทั้งปฏิวัติ รัฐประหาร ปฏิรูป รักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหลายครั้ง การเปลี่ยนรัฐธรรมนูญก็มีหลายฉบับ ไม่สามารถแก้ปัญหาทางการเมืองของไทยได้

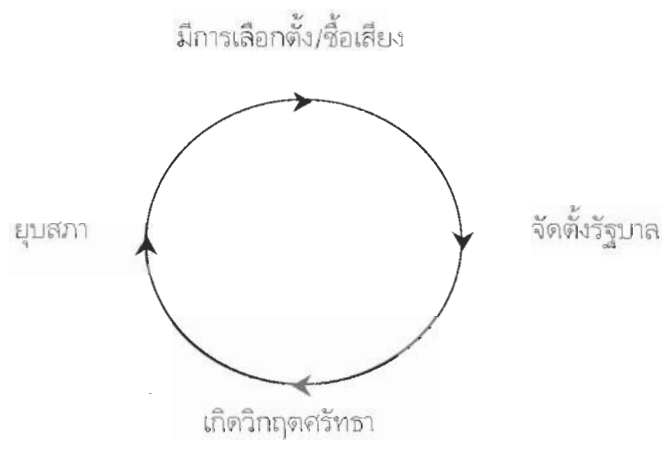
จึงต้องมาร่างรัฐธรรมนูญกันใหม่เพื่อปฏิรูปการเมือง หากถามว่าทำไมถึงต้องปฏิรูปการเมืองกันและจะสำเร็จไหม รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะอยู่กับประชาชนได้จริง ๆ หรือไม่ ทั้ง ๆ ที่โดยทางปฏิบัติแล้ว มันก็ไม่ค่อยจะอยู่กับประชาชนอยู่เพียงแค่ 4-5 ปี ก็ยกเลิกกันไป ฉบับปี 2534 นี้ใช้กันแค่ 5 ปี ก็ยกเลิกแล้ว บางฉบับหนึ่งปีครึ่ง บางฉบับ 2 ปี บางฉบับ 10 กว่าปี ก็ขอย้อนไปในอดีตของการเมืองของเราไม่เคยเดินเป็นเส้นตรง แต่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นวงกลม หรือเราเรียกว่า วงจรอุบาทว์ ดังนี้

วงจรอุบาทว์ข้างต้นได้ก่อให้เกิดผลเสียต่อการเมืองไทย ดังนี้

1. การเมืองไทยไม่มีเสถียรภาพ ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลา 15 ปี มีรัฐบาลถึง 53 ชุด รัฐบาลแต่ละชุดมีอายุการทำงาน 1-2 ปี ทำให้การแก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ปัญหาหมักหมมขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ ดังจะเห็นได้ว่าปัญหาเศรษฐกิจทำให้ทุกวันนี้ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้เงื้อมมือของ IMF

และตั้งแต่ปี 2534 ถึงปัจจุบัน ก็พัฒนาเป็นวงจรอุบาทว์ใหม่ ดังนี้

2. การเมืองไทยไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อการเมืองไม่มีเสถียรภาพ ส่งผลให้การเมืองขาดประสิทธิภาพ

3. ปัญหาต่างๆถูกหมักหมมมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ได้รับการแก้ไข สาเหตุเพราะ

3.1 นักการเมืองด้อยคุณภาพและคอร์รัปชัน และไม่เคยถูกจับเข้าคุก หรือได้รับการลงโทษ

3.2 มีการซื้อเสียงในการเลือกตั้งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมุ่งจะเข้าไปเป็นรัฐมนตรีเพื่อถอนทุน

3.3 ระบบการตรวจสอบของเราอ่อนแอมาก ตัวอย่างเช่น คณะกรรมการ ป.ป.ป. ไม่มีอำนาจเอาผิดกับนักการเมืองที่ทุจริต ตรวจสอบได้เฉพาะข้าราชการประจำ การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาก็ไม่มีคามหมาย เวลาลงมติไม่ว่าผิดหรือถูก ก็ยกมือไว้วางใจหมด ทำให้นักการเมืองถอนทุนได้ง่าย

3.4 ทหารใช้อำนาจนอกกติกา ทำให้การเมืองไทยหยุดชะงัก ขาดเสถียรภาพ กลไกรัฐสภาไม่พัฒนา

รัฐธรรมนูญใหม่กับการปฏิรูปการเมืองไทย

รัฐธรรมนูญใหม่จึงต้องการแก้ปัญหาการเมืองทั้งระบบ โดยต้องมีการปฏิรูป 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ปฏิรูประบบการเข้าสู่อำนาจของนักการเมือง โดยนำระบบการเลือกตั้งแบบผสมมาใช้แทนระบบเก่า คือ การเลือกตั้งแบบเขตละคน (Singles Member-District) และระบบบัญชีรายชื่อพรรคการเมือง (Proportional Representative) หรือมีการเรียกกันในหมู่คนไทยเดี๋ยวนี่ว่า "ปาร์ตี้ลิสต์" (Party list) เพื่อแก้ปัญหาการเมืองด้อยคุณภาพ คอร์รัปชัน ขาดคุณธรรม และเพื่อให้อำนาจของคุณธรรม (Power of Morality) สามารถต่อสู้กับอำนาจของเงินได้ (Power of Money) โดยต่อไปนี้ คนไทยจะมีเสียง 2 เสียง และมีบัตร 2 ใบ ใบหนึ่งเลือกผู้แทนที่ตนชอบในเขต และอีกใบเลือกพรรคที่ตนชอบ รวมทั้งมีการกำหนดให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งมาดูแลการเลือกตั้งที่เป็นอิสระไม่ขึ้นกับใคร รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของ

หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดให้มีการเลือกตั้งบริสุทธิ์ ยุติธรรม กรรมการเลือกตั้งมีโอกาสจะประกาศให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะได้ ถ้าพบว่ามี การทุจริตในเขตนั้น รวมทั้งปฏิรูประบบพรรคการเมือง ให้เป็นพรรคของมหาชน หมายความว่า พรรคการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งแล้วได้คะแนนนิยมไม่น้อยกว่า 1% ของคนไปเลือกตั้งทั่วประเทศ พรรคนั้นจะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง และกำหนดให้มีการจัดองค์กรภายในการดำเนินงานและข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2. ปฏิรูประบบการตรวจสอบ เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การกำหนดให้

- รัฐมนตรี ต้องแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของตน ของคู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยเปิดเผยให้สาธารณชนทราบ และประชาชนจะต้องช่วยกันติดตาม ช่วยกันดู และเขียนบอก ป.ป.ป. เพื่อตรวจสอบการมีอยู่จริงของทรัพย์สินเหล่านี้ เป็นการเพิ่มอำนาจตรวจสอบการทุจริตให้กับ ป.ป.ป.

- กำหนดให้มีการดำเนินคดีอาญากับนักการเมือง โดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตัดสินโดยศาลเดียว ไม่ต้องมีการอุทธรณ์หรือฎีกา

- ให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ออกจากตำแหน่งได้ เป็นการให้อำนาจประชาชนช่วยดูแล สอดส่องการทำงานของนักการเมือง รัฐบาล จะปล่อยให้กลไกทางการเมือง ศาล สภา ทำงานอย่างเดียวไม่เพียงพอ

3. ปฏิรูปโครงสร้างและระบบความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง โดยไม่ให้รัฐมนตรีเป็น ส.ส. ในเวลาเดียวกัน เพื่อแยกหน้าที่ ส.ส. ซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ

กับรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารออกจากกัน เป็นคนละฝ่าย แต่ฝ่ายทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ ทำให้รัฐมนตรีในรัฐบาลผสมต้องประพาศิตนอยู่ในวินัยและมีความรับผิดชอบร่วมกัน เพราะหากถูกนายกรัฐมนตรีย้ายตำแหน่งให้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีก็เป็นสามัญชนทันที ไม่สามารถกลับไปเป็น ส.ส.ได้อีกต่อไป รวมทั้งจะทำให้พรรคการเมืองเข้มแข็งขึ้น เพราะต่อไปพรรคการเมืองจะตั้งรัฐมนตรีจาก ส.ส. ในบัญชีรายชื่อพรรค ซึ่งไม่ต้องเลือกตั้งซ่อม แต่ให้ผู้มีรายชื่อในลำดับถัดไปเป็น ส.ส.แทนได้

4. ปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน โดยให้ประชาชนมีอำนาจมากขึ้นและลดอำนาจรัฐลง โดยการเพิ่ม

สิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติไว้รวมถึง 40 มาตรา ตั้งแต่มาตรา 26 ถึงมาตรา 65 โดยเฉพาะหัวใจสำคัญอยู่ที่ มาตรา 26 ที่บัญญัติไว้ว่า "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึง ถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและ เสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้" หากไม่เคารพอาจจะถูกฟ้องว่าผิดกฎหมายรัฐธรรมนูญได้

นอกจากนี้ คำว่า "สิทธิ" ซึ่งหมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง ในรัฐธรรมนูญมาตรา 199 ถึงมาตรา 200 ยังได้บัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเป็นกลไกในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมอบอำนาจให้คณะกรรมการชุดนี้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศได้ และยังมององค์กรอื่นที่ดูแลด้านสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ผู้ตรวจการรัฐสภา นอกจากนี้ในเรื่องสิทธิ เสรีภาพยังแบ่งได้เป็นหลายประการคือ สิทธิเสรีภาพ

ปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน โดยให้ประชาชนมีอำนาจมากขึ้นและลดอำนาจรัฐลง

ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม เช่น ทางด้านการศึกษา ในมาตรา 43 บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย หรือ มาตรา 52 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

5. ปฏิรูประบบราชการ ให้มีความโปร่งใสและกำหนด มาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ข้าราชการมีจิตสำนึกในด้านการบริการประชาชน (Service Mind) โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ใน

มาตรา 58 และมาตรา 59 ที่กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิรับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการ หรือ กิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต เป็นต้น รวมทั้งในมาตรา 230 บัญญัติให้มีการรวมหรือการโอนกระทรวง ทบวง กรม หรือการยุบกระทรวง ทบวง กรม สามารถทำได้โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา แทนการออกเป็นพระราชบัญญัติเพื่อความคล่องตัวในการบริหารงาน แต่ห้ามตั้งหน่วยงานใหม่

สรุป
การปฏิรูปทั้ง 5 ประเด็นข้างต้นนี้ ต้องมีคณนำไม่

โดยเฉพาะหัวใจสำคัญอยู่ที่มาตรา 26 ที่บัญญัติไว้ว่า "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้" หากไม่เคารพอาจจะถูกฟ้องว่าผิดกฎหมายรัฐธรรมนูญได้

ปฏิบัติให้เกิดผล เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชนให้มากที่สุด รัฐธรรมนูญฉบับนี้เราจะช่วยกันพิทักษ์รักษา และมีการบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้มากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับคนในสังคมไทย 3 กลุ่ม คือ

1. **นักการเมือง** ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงเพราะจะมีการปฏิรูปบุคคลเหล่านี้ ในด้านการเข้าสู่อำนาจ การใช้ อำนาจ ถ้าหากกลุ่มการเมืองไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ โอกาสที่รัฐธรรมนูญใช้ไม่ได้ผลก็มีมากขึ้น แต่หากนักการเมือง เกินกว่าครึ่งปฏิบัติตามก็จะส่งผลให้การปฏิรูปมีความโปร่งใส

สะอาด เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากขึ้น

2. **ข้าราชการ** ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญ

3. **ประชาชน** ซึ่งมีทั้งที่เข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ บทบัญญัติต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ และที่ไม่เข้าใจ ซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจให้มากที่สุด เพื่อจะได้ช่วยกันพิทักษ์รักษาให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้อยู่คู่กับประเทศไทยเราตลอดไป

